

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Initiatief voor de duurzame ontwikkeling van de blauwe economie in het westelijke Middellandse Zeegebied

(COM(2017) 183)

(2018/C 129/14)

Rapporteur: **Dimitris DIMITRIADIS**

Raadpleging	Commissie, 31.5.2017
Rechtsgrondslag	Artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	REX
Goedkeuring door de afdeling	7.11.2017
Goedkeuring door de voltallige vergadering	6.12.2017
Zitting nr.	530
Stemuitslag	159/1/1
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. De sociaal en ecologisch duurzame ontwikkeling van zeebekkens en kustgebieden is van cruciaal belang om de bestaande ongelijkheden tegen te gaan en om het behoud van culturele diversiteit en biodiversiteit te garanderen. Bovendien kunnen met name op dit vlak uitstekend regelingen voor transnationale samenwerking worden opgezet, zowel binnen als buiten de EU. In die zin staat het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) volledig achter het specifieke initiatief voor de duurzame ontwikkeling van de blauwe economie in het westelijke Middellandse Zeegebied en verzoekt het de Europese instellingen om de raadplegingscyclus af te ronden en een relevante taskforce op te richten.

1.2. Het welslagen van dit initiatief vereist volgens het EESC goede communicatie en een adequaat samenwerkingsklimaat tussen de betrokken staten onderling en tussen deze landen en de Europese instellingen. De Unie voor het Middellandse Zeegebied (UMZ) wordt verzocht om een belangrijke rol te spelen bij het efficiënt samenbrengen van alle betrokken partijen.

1.3. Het EESC erkent de noodzaak om het initiatief op de volgende drie manieren uit te breiden:

1.3.1. Naast de geselecteerde actiegebieden in het specifieke initiatief — (1) een veiliger en meer beveiligde maritieme ruimte, (2) een slimme en veerkrachtige blauwe economie en de focus op vaardigheidsontwikkeling, onderzoek en innovatie, (3) beter bestuur van de zee — stelt het EESC een verdere thematische verbreding van het initiatief voor met betrekking tot biodiversiteit, instandhouding en interculturele communicatie, alsmede een concretere strategie voor het ondersteunen van productieactiviteiten op kleine en zeer kleine schaal.

1.3.2. Het EESC meent daarnaast dat het van groot belang is om de geleidelijke evolutie van, en de transnationale samenwerking tussen beroeps- en academisch onderwijs als een horizontaal actiegebied op te nemen om de doeltreffendheid van de andere gebieden van de blauwe economie te verbeteren. In die zin moet een macroregionale strategie worden toegepast.

1.3.3. De veiligheid van de zeevaart en het zeevervoer, veiligheidskwesties, duurzame economische groei, de instandhouding van het culturele erfgoed en milieubescherming dreigen op de lange termijn op inefficiënte wijze te worden aangepakt, als we voorbijgaan aan het feit dat het Middellandse Zeegebied een historische, economische en ecologische eenheid vormt⁽¹⁾. Hoewel de toegenomen geopolitieke spanningen en de verergering van de conflicten in het oostelijk deel

⁽¹⁾ In het recente WWF-verslag „Reviving the Economy of the Mediterranean Sea — Actions for a sustainable future” houden de auteurs niet alleen een pleidooi voor een holistische aanpak, maar wijzen zij er ook op dat de Middellandse Zee een belangrijke bijdrage levert aan het regionale bbp en dat haar natuurlijke hulpbronnen een enorme troef zijn voor de blauwe economie, zowel op regionaal niveau als wereldwijd.
(zie blz. 76 van het verslag, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf).

van het zeebekken verklaren waarom het initiatief van start zal gaan in het westelijke Middellandse Zeegebied, moet dit worden beschouwd als een proefproject dat nuttige ervaringen en beste praktijken kan verschaffen en dat moet worden uitgebreid tot een brede mediterrane benadering (zie ook de paragrafen 3.3, 3.4 en 3.5).

1.4. Het welslagen van dit initiatief zal naar verwachting een hoge mate van transnationale en transversale coördinatie vereisen. De beleidsmaatregelen en programma's voor het Middellandse Zeegebied die de laatste twintig jaar ten uitvoer zijn gelegd, hebben slechte resultaten opgeleverd en een enorme hoeveelheid middelen is ongebruikt gebleven, als gevolg van de verschillende houdingen en het gebrek aan effectieve coördinatie tussen de communautaire instellingen en de overheidsinstanties in de mediterrane landen die niet tot de EU behoren, en omdat in sommige gevallen de bureaucratie, onder het voorwendsel van transparantie, grote hinderpalen heeft opgeworpen voor het gebruik van de bestaande middelen. Hieruit blijkt de behoefte aan een deelproject voor technische bijstand met betrekking tot de volgende kwesties.

1.4.1. Een grondige vergelijkende analyse om de overlappende gebieden vast te stellen in de talrijke initiatieven over soortgelijke (zo niet identieke) kwesties (zie de paragrafen 3.9 en 3.10), om middelen te besparen en om het eindresultaat te verbeteren. Het EESC wijst op het risico dat de tenuitvoerlegging van het initiatief wordt vertraagd of zelfs geannuleerd indien er geen duidelijke definitie komt van de doelen op middellange en lange termijn en/of geen specifieke definitie van de bevoegdheden van de deelnemende organen en instellingen.

1.4.2. Een operationeel masterplan, waarin naast de bevoegdheden van de taskforce voor de blauwe economie, de specifieke organisatorische/administratieve instrumenten, en de verschillende rollen van de betrokken regionale, nationale en internationale instellingen, ook een duidelijk tijdschema wordt vastgelegd (zie ook de paragrafen 4.5 en 4.6). Aangezien de onderzoeksinstellingen een belangrijke rol zullen spelen, zouden de indieners van dit masterplan ook rekening moeten houden met de regionale heterogeniteit met betrekking tot het bestaan van een zeer deskundige en competente O & O-sector, evenals met bestaande voorbeelden van succesvolle O & O-samenwerking tussen beide zijden van de Middellandse Zee.

1.4.3. De planning en uitvoering van een voldoende ingrijpende communicatiestrategie die de inhoud van het initiatief voor de blauwe economie en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden en perspectieven bekendmaakt, om (i) alle instellingen en belanghebbenden te registreren die kunnen worden opgenomen en/of beïnvloed, met name op regionaal en lokaal niveau, en (ii) om de relevante informatie onder hen te verspreiden.

1.5. In aansluiting op bovenstaande algemene aanbevelingen, luiden de gedetailleerde conclusies en relevante voorstellen als volgt.

1.5.1. Het EESC is het er mee eens dat, om succesvol te zijn in de strijd tegen criminaliteit en terrorisme, er behoefte is aan effectievere netwerken tussen de land- en zee-grensautoriteiten aan beide zijden, alsmede een systematische uitwisseling en analyse van gegevens, in nauwe samenwerking met Frontex en andere internationale instellingen zoals de Internationale Maritieme Organisatie (IMO).

1.5.2. Wel wil het er in verband met deze netwerken op wijzen dat extra aandacht moet worden besteed aan de regels van „deugdelijk bestuur” en dat terdege rekening moet worden gehouden met de mensenrechten, zowel individueel als collectief (zie ook paragraaf 4.1).

1.5.3. Om te verzekeren dat de ruimtelijke planning en het kustbeheer doeltreffend zijn, moet de quadruple helix-benadering worden toegepast op transnationaal en met name op regionaal/lokaal niveau. Er is een sterkere betrokkenheid vereist van de lokale autoriteiten (gemeenten en regio's), evenals van de sociale partners en maatschappelijke organisaties binnen hun respectieve activiteitengebieden. Daartoe dient de Commissie belanghebbenden uit de lokale publieke en particuliere sector uit te nodigen voor de raadpleging over de mededeling en de specifieke actiegebieden — veiligheid en beveiliging van het vervoer, visserij, toerisme en energie, sociale cohesie en ecologische duurzaamheid (zie ook de paragrafen 4.2.1 en 4.3).

1.5.4. „Blauwe groei”⁽²⁾ is een van de belangrijkste langetermijnstrategieën voor het verwezenlijken van de Europa 2020-doelstellingen van slimme, duurzame en inclusieve groei: visserij en aquacultuur, kusttoerisme en ecotoerisme, maritieme logistiek (steeds belangrijker voor het Middellandse Zeegebied in verband met de huidige geopolitieke en economische ontwikkelingen), mariene biotechnologie, oceaanenergie en diepzeemijnbouw bieden nieuwe veelzijdige mogelijkheden voor het bedrijfsleven.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_nl

1.5.5. Kleine en zeer kleine bedrijven, ambachtelijke bedrijven en familiebedrijven met traditionele organisatiestructuren, uitvoeringsplannen en activiteiten vormen de ruggengraat van de lokale economieën aan beide zijden van het Middellandse Zeebekken. In die zin kunnen netwerk- en samenwerkingsprogramma's voor kleine en microproducenten ook de veerkracht en het kostenconcurrentievermogen verbeteren door tegelijkertijd de noodzakelijke differentiatie van de goederen en diensten die zij leveren te behouden. Het EESC is daarom van mening dat, afgezien van innovatief en technologisch geavanceerd ondernemerschap, het minstens even belangrijk is om specifieke, goed aangepaste programma's te bevorderen voor traditionele economische activiteiten, rekening houdend met de lokale bijzonderheden (zie de paragrafen 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 en 4.2.4).

1.5.6. Aangezien de armoede en jeugdwerkloosheid de komende jaren kunnen toenemen, met name in de zuidelijke mediterrane landen, kan een betere afstemming op de arbeidsmarkt van belang zijn. Dit zal echter beslist niet voldoende zijn om de problemen op het gebied van werkloosheid, maatschappelijke samenhang en duurzaamheid aan te pakken. De in paragraaf 1.5.5 vermelde ontwikkelingsacties zijn zodoende noodzakelijk om nieuwe, duurzame banen te creëren en de levensstandaard in bepaalde gebieden te verbeteren, en moeten zorgvuldig worden gepland in samenwerking met de lokale instellingen en autoriteiten. Deze op het lokale niveau toegespitste beleidsmaatregelen zijn bovendien de meest efficiënte manier om de factoren die migratie stimuleren, aan te pakken — ze moeten daarom worden begrepen als een belangrijk instrument voor het omgaan met de groeiende migratiestromen en de daaruit voortvloeiende sociaaleconomische problemen aan beide zijden, alsmede met de gerelateerde veiligheids- en beveiligingskwesaties en de strijd tegen criminaliteit en terrorisme (paragraaf 1.5.1).

1.5.7. Met betrekking tot de visserij is het EESC van mening dat: (i) de flexibiliteit van het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) moet worden vergroot om de barrières tussen de diverse overheidsniveaus weg te nemen, en (ii) de rol van de Algemene Visserijcommissie voor de Middellandse Zee (GFCM) moet worden versterkt, om de nog steeds slechte situatie van tal van visbestanden te verbeteren, in nauwe samenwerking en coördinatie met de mediterrane landen die niet tot de EU behoren (zie ook de paragrafen 4.3.4 en 4.3.5).

2. Achtergrond van de mededeling

2.1. In november 2015 heeft de ministeriële conferentie over de blauwe economie⁽³⁾ van de UMZ een *verklaring* aangenomen voor de verdere ontwikkeling van de blauwe economie⁽⁴⁾ door de investeringen in relevante technologie, innovatie, kennis en vaardigheden alsmede maritiem bestuur te verhogen.

2.2. In oktober 2016 hebben de ministers van Buitenlandse Zaken van de „Dialogo 5+5” — Algerije, Libië, Mauritanië, Marokko en Tunesië plus Frankrijk, Italië, Malta, Portugal en Spanje — verdere werkzaamheden inzake een initiatief voor de duurzame ontwikkeling van de blauwe economie aangemoedigd, in het kader van de Unie voor het Middellandse Zeegebied⁽⁵⁾.

2.3. Dat verzoek heeft geleid tot deze mededeling⁽⁶⁾ en het bijbehorende actiekader (SWD(2017) 130)⁽⁷⁾. Ze zijn gericht op het benutten van de mogelijkheden en het aanpakken van de uitdagingen in een regio die multilaterale coördinatie vereist alsmede internationale samenwerking die verder gaat dan de grenzen van de Europese Unie (EU).

2.4. Het EC-initiatief dat aan deze mededeling ten grondslag ligt, bouwt bovendien voort op de langdurige ervaring met zeebekkenstrategieën en macroregionale strategieën — zie bijvoorbeeld de Atlantische strategie, de EU-strategie voor het Oostzeegebied en de EU-strategie voor de Adriatische en Ionische regio⁽⁸⁾. Het profiteert daarnaast van de regionale dialoog die wordt gevoerd over de blauwe economie in het kader van de UMZ (hierboven beschreven), de Algemene

⁽³⁾ Voor de agenda van de ministeriële conferentie over de blauwe economie van de UMZ op 17 november 2015, zie http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MARE-D1.pdf

⁽⁴⁾ Zie http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf

⁽⁵⁾ Voor een kort overzicht van de genomen beslissingen tijdens de vergadering van de Commissie buitenlandse zaken op 28 oktober 2016, zie <http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-55-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positive-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/>. Voor de geschiedenis van de „Dialogo 5+5” uit 2003, zie http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0183&qid=1506491928796&from=NL>

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf

⁽⁸⁾ Voor de drie regionale strategieën van de EU, zie de volgende websites: <http://www.atlanticstrategy.eu/> voor de Atlantische strategie, <https://www.balticsea-region-strategy.eu/> voor de EU-strategie voor het Oostzeegebied (EUSBSR) en <http://www.adriatic-ionician.eu/> voor de Adriatische en Ionische regio (Eusair).

Visserijcommissie voor de Middellandse Zee⁽⁹⁾, het Verdrag van Barcelona inzake de bescherming van het mariene milieu en de kustgebieden van de Middellandse Zee⁽¹⁰⁾, alsmede de duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030 van de VN⁽¹¹⁾ en de inspanningen om de Mediterrane Strategie voor Duurzame Ontwikkeling ten uitvoer te leggen⁽¹²⁾.

2.5. Voorts ligt deze mededeling in de lijn van het wereldwijde wetenschappelijke en sociaalpolitieke debat. De blauwe economie is nu al een van de belangrijkste actuele kwesties: ten eerste vanwege de enorme pluspunten van zeeën en oceanen en de mogelijkheden die zij bieden voor economische groei, en ten tweede vanwege het feit dat de duurzaamheid van zeeën en oceanen de belangrijkste parameter is voor milieubehoud wereldwijd⁽¹³⁾.

2.6. In de mededeling wordt de noodzaak erkend van verhoogde veiligheid en beveiliging, duurzame economische groei en werkgelegenheid, alsmede het behoud van ecosystemen en biodiversiteit in het westelijke Middellandse Zeegebied. De Commissie wil met andere woorden bijdragen aan de bevordering van de sociaal en ecologisch duurzame economische ontwikkeling in het zeebekken, de noordelijke en zuidelijke kustgebieden, de havens en de steden die een geïntegreerd systeem vormen voor de mobiliteit van de mensen en grondstoffen, en zo het bestaande administratieve en politieke gebrek aan samenhang ver achter zich laten. Daartoe worden drie gebieden beschreven die een uitdaging vormen.

2.6.1. *Veiligheid en beveiliging van maritieme activiteiten*: volgens de mededeling wordt het westelijke Middellandse Zeegebied gekenmerkt door gebieden waar een grote verkeersdrukte heerst die met toegenomen risico's zullen worden geconfronteerd (in termen van verkeersongevallen) als gevolg van de toekomstige geopolitieke en economische ontwikkelingen, zoals de uitbreiding van het Suezkanaal. Anderzijds zijn er reeds aanzienlijke problemen op veiligheidsgebied — illegale migratie is hier een teken van — terwijl verwacht wordt dat de huidige sociaaleconomische en demografische trends samen met de gevolgen van de klimaatverandering de strijd om hulpbronnen en de geopolitieke instabiliteit zullen verergeren.

2.6.2. *Hoge werkloosheid onder jongeren versus een vergrijzende beroepsbevolking in de maritieme sector*: in de mededeling wordt de beruchte „werkgelegenheidsparadox” erkend, namelijk een onbenut arbeidspotentieel enerzijds en openstaande vacatures anderzijds, vooral geconcentreerd in de sectoren en industrieën van de blauwe economie. De Commissie is van mening dat de huidige situatie voornamelijk (zo niet uitsluitend) het resultaat is van een wanverhouding. Zij richt zich daarom op het gebrek aan dialoog en samenwerking tussen de industrie en het onderwijssysteem.

2.6.3. *Uiteenlopende en tegenstrijdige belangen op zee*: uit de in de mededeling gepresenteerde gegevens blijkt dat het westelijke Middellandse Zeegebied de grootste biodiversiteit heeft van het hele bekken. Tegelijkertijd gaat het om ongeveer de helft van het bbp van de mediterrane landen met voornamelijk maritieme activiteiten — toerisme, aquacultuur, visserij en vervoer — hetgeen leidt tot een toenemende verstedelijking van kustgebieden, overbevissing, vervuiling van de zee en bredere instandhoudingskwesties. Gezien de transnationale aard van de betrokken belangen en de grote sociaaleconomische ongelijkheden, rechtvaardigen deze factoren ten volle de mededeling dat het gebied „wat economische, demografische en ecologische druk betreft, een kritieke zone is”.

2.7. De Commissie erkent dat het bestaande kader van samenwerkingsprogramma's aan beide zijden van de Middellandse Zee niet efficiënt genoeg is gebleken. Het initiatief komt derhalve tegemoet aan een bestaande behoefte. Succes op dit gebied is echter afhankelijk van vele algemene en specifieke wijzigingen en aanpassingen, waarvan we een groot deel willen presenteren in de volgende paragrafen.

3. Algemene opmerkingen

3.1. Het EESC steunt de inspanningen van de Commissie om een ecologisch duurzame productie- en consumptieketen te consolideren en te ontwikkelen, bijvoorbeeld door het gebruik van schone energievormen voor ontzilting, de bevordering van energie-efficiëntie en schone energie meer in het algemeen, en de bevordering en versterking van groen vrachtvervoer en groene scheepvaart. Dit is van bijzonder groot belang gezien het enorme potentieel voor ondernemingsactiviteiten in het betreffende gebied.

⁽⁹⁾ <http://www.fao.org/gfcm/en/>

⁽¹⁰⁾ Het Verdrag inzake de bescherming van de Middellandse Zee tegen verontreiniging (Verdrag van Barcelona) werd op 16 februari 1976 te Barcelona goedgekeurd door de conferentie van gevolmachtigden van de kuststaten in het Middellandse Zeegebied over de bescherming van de Middellandse Zee. De oorspronkelijke overeenkomst is gewijzigd door de op 10 juni 1995 aangenomen amendementen (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Het is op 9 juli 2004 in werking getreden.

⁽¹¹⁾ https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf

⁽¹²⁾ https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf

⁽¹³⁾ Zie „Reviving the Economy of the Mediterranean Sea — Actions for a sustainable future”, WWF-verslag met steun van de Boston Consulting Group, 2017, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf

3.2. De term „blauwe economie” verwijst naar de sociaal en ecologisch duurzame ontwikkeling van zeebekkens en kustregio's, om de bestaande ongelijkheden tegen te gaan en om het behoud van culturele diversiteit en biodiversiteit te garanderen, hetgeen van cruciaal belang is in het licht van de geschiedenis, en met oog op de toekomst, van het Middellandse Zeegebied. De gekozen actiegebieden in de mededeling — (1) maritieme veiligheid en beveiliging, (2) een slimme en veerkrachtige economie, (3) beter bestuur van de zee — kunnen daarom, alhoewel ze belangrijk zijn, te beperkend zijn met betrekking tot de behoeften van het bekken. Het EESC stelt een verdere verbreding van het initiatief voor op het gebied van biodiversiteit en instandhouding, interculturele communicatie, alsmede een meer concrete strategie voor het ondersteunen van productieactiviteiten op kleine en zeer kleine schaal, bijvoorbeeld in de visserij.

3.3. De veiligheid van de zeevaart en het zeevervoer maar vooral veiligheidskwesties kunnen, hoewel ze van groot belang zijn, niet worden beperkt tot het westelijke Middellandse Zeegebied. Integendeel, de geopolitieke geschiedenis en de huidige verslechtering, samen met de exploderende vluchtelingencrisis in het oostelijk deel van het zeebekken, wijzen op de noodzaak van een brede mediterrane benadering om deze problemen aan te pakken.

3.4. Dit geldt ook voor de rest van de afgebakende interessegebieden — duurzame economische groei, culturele en milieubeschermingskwesties enz. Het Middellandse Zeegebied moet niet worden verdeeld in een westelijk en een oostelijk deel. Zelfs als dit nodig is om administratieve redenen en om tactische redenen op de korte termijn, moet de strategische planning op de lange termijn het bekken als geheel aanpakken.

3.5. Het EESC heeft er alle begrip voor dat, gezien de toegenomen geopolitieke spanningen en de verergering van de conflicten in het oostelijke Middellandse Zeegebied, het eenvoudiger, realistischer en sneller uitvoerbaar is om het initiatief te starten voor het westelijke Middellandse Zeegebied. Wanneer dit echter niet wordt gevolgd door een soortgelijk initiatief voor het oostelijke Middellandse Zeegebied, is het risico groot dat de gestelde doelen niet worden bereikt. Dezelfde problemen, maar met grotere spanningen vanwege de geopolitieke omstandigheden, worden ondervonden door het oostelijke Middellandse Zeegebied, waarvoor vergelijkbare regels en beleidsmaatregelen moeten worden opgesteld en toegepast.

3.6. Hoewel het gebrek aan „dialogo” tussen de industrie enerzijds en de academische wereld en de O & O-sector anderzijds een belangrijk aandachtspunt kan zijn voor het aanpakken van de werkloosheid (met name op lange termijn en in tijden van economische groei), zou het te eenzijdig zijn om alleen te focussen op deze kwestie. Integendeel, de bestaande economische onevenwichtigheden (waarvan het gebrek aan nieuwe vacatures en de hoge werkloosheid een belangrijk aspect vormen) en de groeiende sociaaleconomische ongelijkheden in het westelijke deel van de Middellandse Zee moeten worden aangepakt in het licht van de aanhoudende systemische crisis in het noordelijke deel van de regio en een algemeen gebrek aan bereidheid om productieve investeringen te doen.

3.7. Wanneer economische activiteit sterk interageert met instandhoudingskwesties, er (vraag- of aanbodgedreven) (macro)economische externaliteiten zijn, en de som van vrije individuele keuzes sociaaleconomische en ecologische duurzaamheidskwesties genereert, is er behoefte aan doeltreffende beleidsinterventie, die in tijden van geïntensiverde internationalisering grensoverschrijdend moet zijn. In het geval van overbevissing, vervuiling van de zee, verstedelijking en inefficiënt groeiende agglomeraties, aanhoudende economische/financiële crisissen en toenemende transregionale en sociale ongelijkheden binnen en buiten de EU, is de doctrine van „vrije marktwerking” niet genoeg.

3.8. In die zin vormen de erkende tekortkomingen van het bestaande beleidsvormingskader voor dit gebied, die voornamelijk het gevolg zijn van het gebrek aan samenwerking tussen de verschillende landen — de mededeling verwijst hiernaar bij het bespreken van de derde groep uitdagingen en lacunes voor de uiteenlopende en tegenstrijdige belangen — een extreem belangrijke factor met betrekking tot de ecologische en sociaaleconomische geschillen in de regio. De bestaande en toekomstige bilaterale overeenkomsten tussen EU-buurlanden en zuidelijke mediterrane landen moeten daadwerkelijk worden geëerbiedigd. Het ontbreken van een eensgezinde en sterke stem van de EU met betrekking tot kwesties van het buitenlands beleid, maakt het wat dat betreft niet makkelijker. Anderzijds zouden de landen in het zuidelijke Middellandse Zeegebied mogen verwachten dat de EU hun belangrijkste (zo niet enige) partner is, met een sterke en oprechte wens om de gemeenschappelijke vooruitzichten voor duurzame ontwikkeling en welvaart in de regio te bevorderen.

3.9. Afgezien van het bestaande gebrek aan grensoverschrijdende samenwerking, is er behoefte aan beleidscoördinatie in verband met het verwarrend grote aantal initiatieven en platforms over soortgelijke (zo niet identieke) kwesties. De mededeling die we becommentariëren, verwijst bijvoorbeeld naar de EU-strategie voor blauwe groei en het maritiem

beleid⁽¹⁴⁾, de Europese strategie voor meer groei en werkgelegenheid in kust- en maritiem toerisme⁽¹⁵⁾, het Bluemed-initiatief⁽¹⁶⁾ en het „Blauwe groei”-initiatief van het FAO⁽¹⁷⁾. Er zijn daarnaast andere activiteiten die betrekking hebben op beide zijden van de Middellandse Zee, zoals het actieplan voor duurzame consumptie en productie en het regionaal vervoersactieplan voor het Middellandse Zeegebied⁽¹⁸⁾.

3.10. Gezien de vele bestaande initiatieven over soortgelijke kwesties verzoekt het EESC om een grondige vergelijkende analyse teneinde de overlappende gebieden vast te stellen, waardoor het mogelijk wordt om de initiatieven zo te gebruiken dat middelen worden bespaard en het eindresultaat wordt verbeterd. Beste praktijken die worden toegepast in andere macroregionale strategieën (ook in de Oostzee) en initiatieven (zoals het initiatief voor slimme eilanden)⁽¹⁹⁾, moeten nader worden bestudeerd en in overweging worden genomen.

3.11. De onrealistische vereisten waardoor de doeltreffendheid van de Europese programma's in het Middellandse Zeegebied wordt belemmerd enerzijds, en de bureaucratie als gevolg van een extreme angst om de EU-middelen te verspillen anderzijds, evenals de corruptie en de inefficiëntie waarbij in sommige gevallen de overheidsadministratie aan beide zijden van het bekken (gedeeltelijk) betrokken is, hebben geleid tot grote tekortkomingen met betrekking tot het gebruik van de bestaande Europese middelen voor het Middellandse Zeegebied.

3.12. Daarnaast is de UMZ er tot dusver niet in geslaagd om de rol te spelen die het zou moeten spelen, ondanks de verschillende projecten die zijn aangekondigd. Daarom moet haar optreden in de regio verder worden versterkt. Initiatieven inzake blauwe economie kunnen van groot belang zijn voor de algemene welvaart, maar dienen op doeltreffende wijze te worden gekoppeld aan de bestaande structuren en kaders.

4. Bijzondere opmerkingen

4.1. Een veiliger en meer beveiligde maritieme ruimte

4.1.1. De mededeling concentreert zich op twee specifieke interventiegebieden: (1) samenwerking tussen de kustwachten en (2) gegevensuitwisseling en administratieve samenwerking voor het versterken van de capaciteiten voor de respons op en de voorkoming van accidentele vervuiling van de zee.

4.1.2. Het EESC is van mening dat de versterking van de netwerken en de samenwerking tussen de land- en zee grenswachten en controleautoriteiten aan beide zijden van de Middellandse Zee, met bijstand van Frontex, van essentieel belang is. Systematische uitwisseling en analyse van informatie door een supranationaal data-analysecentrum is ook noodzakelijk, om succesvol te zijn in de strijd tegen criminaliteit en terrorisme. De regels van „deugdelijk bestuur” alsmede de mensenrechten, zowel individueel als collectief, dienen desalniettemin zorgvuldig te worden overwogen, in het bijzonder gezien de negatieve ervaring met specifieke regelingen.

4.1.3. Het EESC is van mening dat deze twee welomschreven benaderingen een doeltreffende manier zijn om de kwestie van een veiliger en meer beveiligde maritieme ruimte aan te pakken. De analyse van de onderliggende kwantitatieve doelstellingen moet echter worden verbeterd voor de voortdurende controle en evaluatie van deze prioriteit, en er dienen inspanningen te worden geleverd met het oog op de coördinatie en samenwerking met globale, transnationale instellingen zoals de IMO⁽²⁰⁾.

4.2. Een slimme en veerkrachtige blauwe economie

4.2.1. Het EESC vindt het jammer dat de sociale partners en maatschappelijke organisaties ondervertegenwoordigd zijn (zo niet volledig ontbreken) in de mededeling, terwijl deze instellingen zeer nuttig kunnen zijn bij de planning, alsook bij de tenuitvoerlegging van specifieke beleidsmaatregelen en programma's, dankzij hun ervaring met kritieke situaties en hun bewezen vermogen om direct op te treden in het geval van sociaaleconomische problemen en om dergelijke problemen op te lossen.

⁽¹⁴⁾ Zie bijvoorbeeld het laatste verslag over de strategie van de blauwe groei — SWD(2017) 128 final — op https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf

⁽¹⁵⁾ COM/2014/086 final.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_en

⁽¹⁷⁾ Voor meer informatie over het initiatief inzake blauwe groei van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties, zie <http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf>

⁽¹⁸⁾ Zie <http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production> en https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf

⁽¹⁹⁾ <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>

⁽²⁰⁾ <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>

4.2.2. De armoede en jeugdwerkloosheid kunnen de komende jaren toenemen als gevolg van de klimaatverandering, hetgeen met name gevolgen zal hebben voor de omstandigheden in de landen van het zuidelijke Middellandse Zeegebied. De Commissie moet in samenwerking met de lokale autoriteiten en sociale partners ontwikkelingsacties op lokaal niveau uitvoeren — bijv. stimulering van het mkb, steun voor ambachtelijke bedrijven, bijzondere acties om de primaire sector te steunen en om lokale landbouw- en visserijproducten op Europese markten te bevorderen enz. — samen met de nodige verbeteringen op het gebied van lokaal onderwijs en beroepsopleiding, teneinde de levensstandaard van de bewoners te verbeteren en om migratie te voorkomen. De blauwe economie kan duizenden gezinnen een redelijk inkomen bezorgen via moderne, kleinschalige en hoogwaardige benaderingen voor de visserij, het behoud en de voorziening van visserijproducten.

4.2.3. Familiebedrijven, kleine en zeer kleine bedrijven met traditionele organisatiestructuren, uitvoeringsplannen en activiteiten vormen de ruggengraat van de lokale economieën aan beide zijden van het Middellandse Zeebekken, met name in de sectoren en industrieën die deel uitmaken van de blauwe economie. Het EESC is daarom van mening dat, afgezien van de initiatieven om innovatief en technologisch geavanceerd ondernemerschap te steunen, het minstens even belangrijk is om programma's voor traditionele economische activiteiten te bevorderen.

4.2.4. In die zin stelt het EESC dat de tweede groep acties in het kader van deze prioriteit, die betrekking heeft op maritieme clusters, moet worden versterkt. Netwerk- en samenwerkingsprogramma's voor kleine en microproducenten kunnen de veerkracht en het kostenconcurrentievermogen verbeteren door tegelijkertijd de noodzakelijke differentiatie van de goederen en diensten die zij leveren te behouden. Anderzijds kan clustering doeltreffend zijn in specifieke sectoren waar kapitaalconcentratie essentieel is — zoals in de sector hernieuwbare energie en de goederenvervoersector. Het EESC beschouwt de ideeën van clustering, de ontwikkeling van incubators en de bevordering van bedrijfsplannen via business angel-diensten echter als voorbarig, zelfs voor de meer geavanceerde economieën in de EU, wat wijst op de noodzaak van welomschreven ondersteunende diensten, met name voor de kleine producenten, ambachtslieden en handelaren in het zuidelijke Middellandse Zeegebied.

4.2.5. Bovendien kan en moet de publieke en particuliere financiering worden gericht op het ontsluiten van het potentieel aan natuurlijke rijkdommen in het gebied, conform de vierde strategische prioriteit van het eerder genoemde recente verslag van het WWF over de economische heropleving van het Middellandse Zeegebied. Via CO₂-financieringsmechanismen, zoals de betalingen voor ecosysteemdiensten, kunnen inkomsten worden gegenereerd, rekening houdend met sociale en ecologische duurzaamheid⁽²¹⁾. Zo behoren de mediterrane zeegrasvelden bijvoorbeeld tot de meest efficiënte systemen voor koolstofvastlegging: publieke en private investeringen op dit gebied kunnen dus niet alleen de lokale economische groei versterken maar ook een bijdrage leveren aan de mondiale klimaatstrategie.

4.3. Beter bestuur van de zee

4.3.1. Om de eerste groep acties te doen slagen — ruimtelijke planning en kustbeheer — moet de quadruple helix-benadering worden toegepast⁽²²⁾. Er is een sterkere betrokkenheid vereist van de lokale autoriteiten (gemeenten en regio's), de academische wereld en O & O, sociale partners, alsmede maatschappelijke organisaties, binnen hun respectieve activiteitengebieden, in verband met hun kennis van de lokale sociaaleconomische en ecologische omstandigheden en ook vanwege hun administratieve flexibiliteit.

4.3.2. In die zin kunnen en moeten georganiseerde economische en sociale belangen een doorslaggevende rol spelen bij de sociaaleconomische ontwikkeling van het Middellandse Zeegebied. De Commissie moet in samenwerking met de UMZ belanghebbenden uit de particuliere sector uitnodigen voor de raadpleging over de mededeling, teneinde hun aanzienlijke bijdrage aan de planning te garanderen en hun betrokkenheid bij de implementatie van relevante programma's en activiteiten. Met betrekking tot de visserij dienen maatregelen te worden genomen om de gemeenschappelijke beheersystemen te versterken, door ervoor te zorgen dat de belanghebbenden op doeltreffende wijze worden betrokken bij het besluitvormingsproces.

4.3.3. De nadruk moet komen te liggen op het gebrek aan samenwerking tussen de Europese en niet-Europese landen in het westelijke Middellandse Zeegebied, met name in verband met vraagstukken op het gebied van immigratie en veiligheid die gevolgen hebben voor de economische ontwikkeling.

⁽²¹⁾ Bij betalingen voor ecosysteemdiensten verricht de begunstigde of gebruiker van een ecosysteemdienst een directe of indirecte betaling aan de verlener van die dienst. In het geval van het Middellandse Zeegebied kunnen betalingen voor ecosysteemdiensten ook worden beschouwd als een milieutechnische rechtvaardiging van de overdracht van middelen van het noordelijke naar het zuidelijke Middellandse Zeegebied.

⁽²²⁾ Zie <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf>

4.3.4. De visserij speelt een belangrijke rol in de economische activiteit van het Middellandse Zeegebied en vormt de tweede belangrijkste bron van welvaart, na het toerisme. Het EESC is het ermee eens dat er specifieke acties moeten worden voorgesteld voor deze industrie — van de in de vierde groep acties in deze prioriteit bedoelde soort. De programma's moeten erop gericht zijn de overbevissing te reduceren en moeten ondersteunende diensten en financiering ontwikkelen om het voortbestaan van de kleinschalige visserij en de parallelle ontwikkeling van kustgemeenschappen te verzekeren. De flexibiliteit van het EFMZV⁽²³⁾ moet worden vergroot om de barrières tussen de diverse overheidsniveaus weg te nemen bij het bepalen van doeltreffende initiatieven.

4.3.5. Het EESC is van mening dat de rol van de Algemene Visserijcommissie voor de Middellandse Zee (GFCM) moet worden versterkt, om ervoor te zorgen dat noodzakelijke, consistente en compatibele administratieve maatregelen worden toegepast, gericht op het verbeteren van de slechte situatie van de visbestanden, in nauwe samenwerking en coördinatie met de mediterrane landen die niet tot de EU behoren.

4.4. Het EESC heeft er herhaaldelijk op gewezen dat de beleidsmaatregelen en programma's voor het Middellandse Zeegebied die de laatste twintig jaar ten uitvoer zijn gelegd, slechte resultaten hebben opgeleverd en dat een enorme hoeveelheid middelen ongebruikt is gebleven, als gevolg van de verschillende houdingen en het gebrek aan doeltreffende coördinatie tussen de verantwoordelijke communautaire instellingen en de nationale regeringen en de overheidsinstanties in de mediterrane landen die niet tot de EU behoren. Om ervoor te zorgen dat de niet-EU-instellingen beter beantwoorden aan de eisen van de Europese fondsen, zijn in dit opzicht dringend krachtige ondersteuning en technische bijstand nodig, alsmede een groter aanpassingsvermogen van de Commissie.

4.5. De doeltreffende tenuitvoerlegging van de acties zoals uiteengezet in de mededeling wordt in het bijzonder bedreigd door de belastende bureaucratie, zoals duidelijk blijkt uit het hoofdstuk inzake „governance en uitvoering”, maar ook door de betrokkenheid van compleet verschillende instellingen met verschillende structuren en houdingen, zoals de ministeriële vergaderingen, de Commissie, de UMZ enz. Er is een operationeel plan vereist met specifieke organisatorische/administratieve instrumenten en verschillende rollen.

4.6. Het EESC is van mening dat er onmiddellijk een taskforce voor de blauwe economie moet worden opgericht en een duidelijk omschreven actie- en competentieplan moet worden opgesteld, gekoppeld aan de werkgroepen van de UMZ. De taskforce moet over de nodige flexibiliteit beschikken om snel te kunnen reageren op noodgevallen — natuur- en milieurampen enz. — maar ook om specifieke taken en verantwoordelijkheden te vervullen. Het EESC is voorzichtig in zijn beoordeling van de doeltreffendheid van de taskforce, die zal afhangen van de leden en de directe betrokkenheid van de Europese instellingen en de nationale regeringen die niet tot de EU behoren. Het EESC is daarom van mening dat de taskforce vanaf het begin met zorg moet worden samengesteld met een duidelijk omschreven organisatieschema en een efficiënt systeem van processen en procedures, alsook een vakkundig ontworpen, specifiek bedrijfsplan.

Brussel, 6 december 2017.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS

⁽²³⁾ Zie https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en voor meer informatie.